

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 113/03-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 3. júla 2003 predbežne prerokoval sťažnosť MUDr. J. R., bytom P., zastúpenej advokátom JUDr. O. Š., B., vo veci porušenia jej základného práva vlastníť majetok a porušenia ústavných podmienok jeho vyvlastnenia podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na podnikanie ustanoveného v čl. 35 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a porušenia jej práva na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v nadväznosti na porušenie čl. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 11 Listiny základných práv a slobôd postupom a rozsudkom Okresného súdu Bratislava V sp. zn. 6 C 205/01 z 5. júna 2002 v spojení s postupom a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 14 Co 401/02 z 19. februára 2003, za účasti Okresného súdu Bratislava V a Krajského súdu v Bratislave, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť MUDr. J. R. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. júna 2003 doručená sťažnosť MUDr. J. R., bytom P. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. O. Š., B., ktorou namietala porušenie jej základného práva vlastniť majetok a porušenie ústavných podmienok jeho vyvlastnenia podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na podnikanie ustanoveného v čl. 35 ods. 1 ústavy a porušenie jej práva na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol k dohovoru“) v nadväznosti na porušenie čl. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 11 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) postupom a rozsudkom Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 6 C 205/01 z 5. júna 2002 v spojení s postupom a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 14 Co 401/02 z 19. februára 2003.

Sťažovateľka uviedla, že okresný súd vyššie uvedeným rozsudkom zamietol jej žalobu o zaplatenie 67 383,35 Sk s príslušenstvom, ktorú podala proti Všeobecnej zdravotnej poisťovni Bratislava. Odvolací súd rozhodnutie prvostupňového súdu potvrdil.

Dôvodom na podanie žaloby bola podľa sťažovateľky skutočnosť, že jej ako prevádzkovateľke neštátneho zdravotníckeho zariadenia nebola uhradená pohľadávka, ktorú mala voči Družstevnej zdravotnej poisťovni Perspektíva (ďalej len „Perspektíva“). Po tom, ako 1. júla 1999 Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky vydalo rozhodnutie č. 3215/1999-A o zrušení povolenia na zriadenie poisťovne Perspektíva (ktoré nadobudlo právoplatnosť 17. júla 1999), vyhlásil krajský súd 20. apríla 2001 uznesením sp. zn. 7 K 70/01 na jej majetok konkurz. Keďže u zrušenej poisťovne nastala právna skutočnosť predpokladaná zákonom, menovite to, že z jej majetku nie je možné uspokojiť jej záväzky, uplatnila si sťažovateľka pohľadávku, ktorú mala voči nej, u Všeobecnej zdravotnej poisťovne z dôvodu jej prechodu na tento subjekt.

Sťažovateľka sa nazdáva, že napadnutými postupmi a rozsudkami oboch všeobecných súdov, ktorými bola zamietnutá jej žaloba voči Všeobecnej zdravotnej poisťovni, boli porušené princípy ústavnosti vyplývajúci z čl. 1 ústavy, princípy rovnosti vlastníckeho práva všetkých subjektov zakotvený v čl. 11 listiny a ústavný princíp rovnosti vyjadrený v čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy, ako aj jej vyššie označené základné práva.

Porušenie označených práv vidí sťažovateľka o. i. v tom, že okresný súd a krajský súd v namietaných rozsudkoch aplikovali novelizované znenie zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 273/1994 Z. z.“), ktoré sa stalo súčasťou tohto zákona až po uplatnení jej práva na príslušnom súde. K uvedenej novelizácii zákona č. 273/1994 Z. z. došlo s účinnosťou od 1. júla 2001 na základe zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/2001 Z. z., v zmysle ustanovenia § 34 ods. 6 ktorého *„Záväzky zrušenej poisťovne za poskytnutú zdravotnú starostlivosť, ktoré prešli so všeobecnou poisťovňou alebo inej poisťovne a ktoré zdravotnícke zariadenie a ďalšie zariadenie v zdravotníctve preukázu, uhrádzajú sa z vymožených pohľadávok zrušenej poisťovne a zo zdrojov ustanovených zákonom o štátnom rozpočte alebo z iných štátom účelovo určených zdrojov do 24 mesiacov od schválenia účtovnej závierky poisťovne ku dňu vstupu do likvidácie alebo do 24 mesiacov od nadobudnutia účinnosti vyhlásenia konkurzu na poisťovňu“*.

Všeobecné súdy opreli svoje rozhodnutia práve o citované ustanovenie zákona č. 273/1994 Z. z., ktoré však ešte nebolo účinné v čase, keď sťažovateľka svoju pohľadávku nadobudla a riadne uplatnila.

Sťažovateľka zastáva stanovisko, že *„Zákon č. 273/1994 Z. z. v súčasnom znení umožní prax, že VŠZP, na ktorú prešli záväzky Perspektívy spôsobí druhotnú platobnú neschopnosť iným, nechráneným subjektom tým, že nebude platiť za v minulosti poskytnutú zdravotnú starostlivosť až do ukončenia likvidácie poisťovne Perspektíva a aj po jej*

skončení sa v súlade s platným právnym poriadkom voči nej samotnej, resp. voči prostriedkom vyčleneným na úhradu za poskytnutú zdravotnú starostlivosť nebude môcť viesť ani výkon rozhodnutia alebo exekúcia. Ak však tento zákonom nechránený subjekt v dôsledku druhotnej platobnej neschopnosti nebude schopný platiť svojim veriteľom, títo sa bez všetkého budú môcť domáhať svojho práva na súde a to aj prostredníctvom exekúcie prípadne výkonu rozhodnutia. Neuhrádzaním nákladov za poskytnutú zdravotnú starostlivosť vzniknú poskytovateľom zdravotnej starostlivosti bezprostredné škody na majetku, keďže zdravotnú starostlivosť musia poskytovať aj naďalej bez ohľadu na to, či im poisťovňa platí alebo nie. Tým zákon výrazne zasiahol do práva vlastníť majetok poskytovateľov zdravotnej starostlivosti garantovaného čl. 20 ods. 1 Ústavy“.

Podľa sťažovateľky bolo použitie tohto ustanovenia nedovolenou retroaktivitou a takýmto postupom „...bol narušený inštitút právnej istoty, s ktorým v právnom štáte úzko súvisí požiadavka zachovania legálne nadobudnutých práv. Vo všeobecnom vyjadrení to znamená, že nikomu nemožno odňať jeho riadnym spôsobom nadobudnuté práva na základe neskoršie vydaného právneho predpisu. Táto požiadavka ako imanentná súčasť právnej istoty sa vzťahuje predovšetkým na základné práva a slobody, ktoré sú v zmysle čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné“.

Sťažovateľka sa domnieva, že „Retroaktívnym použitím uvedeného ustanovenia došlo k narušeniu princípu ochrany dôvery občanov v právo, v dôsledku čoho je potrebné citované ustanovenie a postup súdu považovať za rozporné s čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky“.

Sťažovateľka vyslovuje názor, že napadnuté rozhodnutia súdov kolidujú s princípom rovnosti vlastníckeho práva všetkých subjektov zaručeného v čl. 11 listiny a ústavným princípom rovnosti vyjadreným v čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a tiež s ústavne garantovaným princípom slobodného výkonu podnikateľskej činnosti. Sťažovateľka poukazuje na to, že štát právnou úpravou v tejto oblasti vytvára nerovnaké podmienky ochrany vlastníckeho práva.

Zamietnutie úhrad za sťažovateľkou poskytnutú zdravotnú starostlivosť považuje sťažovateľka za zvláštny druh vyvlastnenia jej vlastníctva nedefinovaného zákonom, na ktoré neboli splnené podmienky ustanovené v čl. 20 ods. 4 ústavy. Na základe uvedeného sa sťažovateľka dostala do stavu, keď je nútená hradiť ňou poskytnutú zdravotnú starostlivosť zo svojich vlastných finančných zdrojov, čím jej vznikajú bezprostredné škody na majetku.

Odvolávajúc sa na porušenie označených práv a slobôd sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd vyniesol tento nález:

„Zamietnutím návrhu na zaplatenie 67.383,35 Sk s príslušenstvom rozsudkami Okresného súdu Bratislava V. č. k. 6 C 205/01-12 a Krajského súdu Bratislava 14 Co 401/02-29 v dôsledku aplikácie § 34 ods. 6 zákona č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na rovnosť garantovanú čl. 11 Listiny základných práv a slobôd a čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy SR, práva na podnikanie zakotveného v čl. 35 ods. 1 Ústavy SR, práva vlastníť majetok upraveného v čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a v čl. 20 ods. 1 Ústavy SR a k prekročeniu podmienok vyvlastnenia, ktoré sú zakotvené v čl. 20 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky. Zároveň došlo aj k porušeniu ustanovenia čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý je vyjadrením princípu právneho štátu.

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 19. 02. 2003, č. k. 14 Co 401/02-29 a rozsudok Okresného súdu Bratislava V. zo dňa 05. 06. 2001, č. k. 6 C 205/01-12 sa zrušuje.

Slovenská republika je povinná zaplatiť navrhovateľke čiastku 50.000,- Sk k rukám navrhovateľa do troch dní odo dňa právoplatnosti z titulu primeraného zadosťučinenia.“

II.

Ústavný súd je podľa článku 127 ods. 1 ústavy oprávnený rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd prerokoval sťažnosť na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľky a preskúmal ju zo všetkých hľadísk uvedených v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené alebo podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie sťažnosti pre jej zjavnú neopodstatnenosť absencia priamej vzájomnej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Inými slovami, ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sťažovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (*mutatis mutandis* I. ÚS 91/03).

Predmetom sťažnosti je okrem iného tvrdené porušenie práva sťažovateľky na podnikanie podľa čl. 35 ods. 1 ústavy rozsudkom okresného súdu sp. zn. 6 C 205/01 z 5. júna 2002 v spojení s rozsudkom krajského súdu sp. zn. 14 Co 401/02 z 19. februára 2003. Sťažovateľka všeobecným súdom vyčíta *„nesprávne posúdenie veci po právnej stránke, nakoľko pred účinnosťou novely zákona č. 233/2001 Z. z. nebola stanovená lehota na plnenie a odporcovi vznikla povinnosť plniť ihneď po prechode záväzku“*.

Na základe posúdenia obsahu sťažnosti a jej príloh ústavný zistil, že neexistuje príčinná súvislosť medzi napadnutými postupmi a rozhodnutiami všeobecných súdov a sťažovateľkou namietaným porušením základného práva na podnikanie ustanoveného v čl. 35 ústavy. Takúto príčinnú súvislosť nemôžu zakladať ani postup a rozhodnutia súdov za predpokladu, že bol rešpektovaný skutkový a právny stav v čase vyhlásenia rozhodnutí podľa § 154 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Súd môže pre svoje rozhodnutie vziať do úvahy iba tie skutočnosti, ktoré existovali v čase vyhlásenia rozsudku. Okamih uplatnenia práva je viazaný na hmotnoprávne posúdenie zisteného skutkového stavu veci podľa príslušných zákonných ustanovení spojené so vznikom, zmenou alebo zánikom práv a povinností.

Ústavný súd už vyslovil, že *„Právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň, ako aj právo podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť podľa čl. 35 ods. 1 ústavy je zárukou slobody výkonu hospodárskej činnosti podľa uváženia. Súčasťou takto poskytnutej záruky nie je ochrana podnikateľa pred vstupom konkurenta do zvolenej hospodárskej činnosti ani záruka, že podnikateľ bude mať úspech vo svojom podnikaní. Neúspech alebo strata podnikateľa vo svojej hospodárskej činnosti predstavuje podnikateľské riziko, ktoré musí znášať sám podnikateľ. Toto konštatovanie má oporu v ustanoveniach zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov, ktoré podnikateľa prezentujú jednak v rovine samotnej realizácie podnikateľskej činnosti, ako aj v rovine právnorelevantnej. Právnorelevantná rovina je daná právnou zodpovednosťou podnikateľa a v širšom zmysle znášaním hospodárskeho rizika za komplexnú podnikateľskú činnosť“* (napr. IV. ÚS 66/03, IV. ÚS 76/03).

Nedostatok priamej príčinnej súvislosti medzi namietaným porušením základného práva podľa čl. 35 ods. 1 ústavy a namietanými postupmi a rozhodnutiami všeobecných súdov možno vyvodit' aj z toho, že týmito postupmi a rozhodnutiami nebola priamo dotknutá podstata práva s'ťažovateľky podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť. Z toho dôvodu ústavný súd s'ťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

V rámci predbežného prerokovania tej časti s'ťažnosti, ktorou sa s'ťažovateľka domáhala ochrany vlastníckeho práva zaručeného v čl. 11 listiny a v čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, ako aj v čl. 1 dodatkového protokolu k dohovoru, ústavný súd prihliadol na to, že ochranu uvedeným právam už poskytli všeobecné súdy v civilnom procese. Preto riadiac sa princípom subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 i. f. ústavy konštatuje, že na prejednanie tejto časti s'ťažnosti nemá právomoc.

Z pripojeného rozsudku okresného súdu, ktorým bola zamietnutá žaloba s'ťažovateľky o zaplatenie žalovanej istiny s príslušenstvom, vyplynulo, že proti nemu bolo možné podať odvolanie, a v spise sa nachádzajúci rozsudok krajského súdu potvrdzuje, že s'ťažovateľka túto možnosť využila (aj keď odvolací súd jej odvolaniu nevyhovел a napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil). S'ťažovateľka mala preto v systéme všeobecného súdnictva proti namietanému porušeniu základných práv k dispozícii účinný právny prostriedok nápravy (odvolanie podľa § 201 a nasl. OSP), ktorý využila, hoci neúspešne.

Pokiaľ ide o s'ťažnosťou napadnutý rozsudok krajského súdu, proti ktorému už riadny ani mimoriadny opravný prostriedok nie je prípustný, ústavný súd vzhľadom na to, že netvorí súčasť všeobecného súdnictva (nie je ho možné považovať za ďalšiu odvoláciu, resp. dovoláciu inštanciu), nie je oprávnený zrušovať alebo meniť rozsudky všeobecných súdov. Uplatnenie právomoci ústavného súdu v tejto veci by prichádzalo do úvahy iba za predpokladu takého postupu všeobecných súdov v konaní o ochrane vlastníckeho práva, ktorým bolo porušené niektoré základné právo upravené v čl. 46 až 50 ústavy, prípadne by boli vyvodené závery zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. Ústavný súd však v danom

prípade nezistil zjavný nesúlad medzi skutkovými zisteniami súdu na strane jednej a ich právnym zhodnotením na strane druhej.

Na základe vyššie uvedeného a tiež so zreteľom na judikatúru ústavného súdu (napr. IV. ÚS 66/03, IV. ÚS 100/03) ústavný súd sťažnosť sťažovateľky v tejto časti odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

K namietanému porušeniu čl. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy sa ústavný súd odvoláva na svoju doterajšiu judikatúru, podľa ktorej sa ich aplikácia v individuálnych sťažnostiach viaže na vyslovenie porušenia osobitne určeného základného práva alebo slobody sťažovateľa (ide teda o sprievodný účinok porušenia základného práva alebo slobody). Zásady vyjadrené v uvedených článkoch ústavy vyjadrujú podstatu základných práv ako prirodzených práv človeka a majú univerzálny charakter. Sú to ústavné direktívy adresované predovšetkým orgánom pôsobiacim v normotvornej činnosti všetkých stupňov (mutatis mutandis I. ÚS 34/96, I. ÚS 59/97, II. ÚS 123/02). Z toho dôvodu vyhodnotil ústavný súd namietané porušenie uvedených článkov ústavy ako zjavne neopodstatnené.

Vzhľadom na to, že sťažnosť bola odmietnutá ako celok a rozhodnutie o zrušení napadnutých rozhodnutí všeobecných súdov a o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia je viazané na vyslovenie porušenia práva alebo slobody sťažovateľa (čl. 127 ods. 2 prvá veta ústavy), ústavný súd sa touto časťou sťažnosti osobitne nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. júla 2003